

Statsminister Odvar Nordlis foredrag i Narvik Arbeiderpartis 75-års jubileum, lørdag 25. oktober 1980.

I begynnelsen av uken hadde vi trontaledebatten i Stortinget. Formelt og tradisjonelt skal det være opposisjonens debatt.

Regjeringen legger i trontalen fram sitt arbeidsprogram for det kommende år, og opposisjonen har så anledning til å gi signaler om hvordan den stiller seg til hovedlinjene i Regjeringens arbeidsplan.

Denne debatten skulle derfor være et utmerket grunnlag for å vurdere den aktuelle politiske situasjon. Hvor vi står i det politiske bilde og hvordan utviklingen vil bli.

- 2 -

Sikkerhetspolitikken.

I lengre tid har det nå vært gjort forsøk på å skape uklarhet om holdningen til de forsvars- og sikkerhetspolitiske spørsmål. Jeg finner det derfor riktig å understreke den avgjørende rolle Arbeiderpartiets regjeringer og arbeiderbevegelsen har hatt i utformingen av den norske sikkerhetspolitikk i etterkrigstiden.

Arbeiderpartiet har sittet med regjeringsmakten og tatt hovedansvaret for alle de viktige beslutninger som samlet utgjør vårt sikkerhetspolitiske grunnlag i dag.

Det har skjedd gjennom debatt i arbeiderbevegelsen. Det er riktig, men det har alltid vært et solid flertall i partiet og i de besluttende organer som har tatt de prinsipielle standpunkter. Dette ser jeg som en viktig

forutsetning og en betryggelse for vår sikkerhetspolitiske linje. Ethvert forsøk på å skape uklarhet om denne brede tilslutning fra arbeiderbevegelsen til vår forsvars- og sikkerhetspolitikk er derfor også meget uheldig.

Det har i den pågående debatt, og det har også sikkert vært tilfelle tidligere, vært enkelte forhold som kanskje ikke tjener partiet og som jeg heller ikke kan si jeg er noe særlig glad for. Det betyr likevel ikke at jeg av den grunn skulle ønske at den sikkerhetspolitiske debatt skulle opphøre. Politiske beslutninger på ett for landet så viktig område må kunne tåle den prøving som ligger i en bred og demokratisk debatt i et partis organer.

Sikkerhetspolitikken og trontaledebatten.

Sikkerhetspolitikken, aktualisert gjennom spørsmålet om forhåndslagring av alliert utstyr, fikk også en sentral plass i trontaledebatten. Gjennom denne langvarige og omfattende politiske debatt ble det på nytt grundig avklart at det er en bred og sterk oppslutning om hovedlinjene i Regjeringens sikkerhets- og forsvarspolitik. Likeens er det full oppslutning om den sterke vekt Regjeringen har lagt på arbeidet med nedrusting, avspenning og gjensidig rustningskontroll.

I en tid fylt av uro og usikkerhet om framtida er en slik brei politisk enighet et viktig fundament for vår nasjonale sikkerhetspolitiske linje.

Det borgerlige samarbeidet.

For Arbeiderpartiet og Regjeringen er det også viktig å vurdere de signaler som trontaledebatten måtte gi eller ikke gi om det såkalte samarbeid mellom de 3 største borgerlige partier.

På grunnlag av denne debatten kan en konstatere at det såkalte samarbeid fremdeles er på stedet hvil.

Vurdert ut fra situasjonen foran forrige stortingsvalg så er det vel faktisk riktigere å si at det tildels har gått flere skritt bakover.

Det som de borgerlige partier i dag holder fram og presenterer som sitt samarbeidsgrunnlag, er kort og godt bare at de gjerne vil overta regjeringsmakten.

I løpet av trontaledebatten oppsto det flere ganger situasjoner der representanter for de borgerlige ("samarbeids")-

partier brukte talerstolen til å angripe hverandre og så mistro til hverandres standpunkter.

Det vitner ikke om den helt store samarbeidsånd når de i en debatt, som hovedsaklig er lagt opp for at opposisjonen skal få komme til orde med sitt syn og sin kritikk, bruker vesentlige deler av tiden til intern krangel.

Ett år før valget er det helt tydelig at når det gjelder det såkalte borgerlige "alternativ" har ingenting endret seg. Willoch og Aftenposten, de andre borgerlige partier noe kanskje mer forbeholdne, snakker fremdeles om at de er beredt til å overta regjeringsmakten. I praksis er det imidlertid ikke skjedd noe som helst konkret som kan gi disse uttalelser noe reelt innhold.

Det ser ut som om det bare er i de helt generelle

angrep på Regjeringens politikk at de borgerlige partier finner hverandre. På de fleste hovedfelter i politikken har de divergerende syn. Skattepolitikk, økonomiske politikk generelt, energipolitikk, industripolitikk, abortloven, utviklingshjelpen, distriktpolitikken, - alle er uavklarte områder i et eventuelt framtidig samarbeidsgrunnlag.

Hvis ikke partienes erklærte holdninger skulle endre seg fullstendig etter et eventuelt valg, må en slik regjering slite seg fram til kompromisser mellom tre forskjellige partiprogram på de fleste viktige områder.

Et vanskeligere grunnlag for en regjeringens virksomhet i en tid med store utfordringer kan en knapt finne.

Den aktuelle økonomiske situasjon.

Det er ingen grunn til å legge skjul på at tiden foran oss kan bli vanskelig. Utsiktene for en internasjonal økonomisk utvikling er ikke særlig lyse.

De tendenser som en tidligere har registrert bl.a. i retning av lavere produksjon og sysselsetting, har forsterket seg gjennom det halvår vi har bak oss. OECD-landene har opplevet en meget sterk prisstigning, redusert bytteforhold og mindre realinntekt for de land som er oljeimporterende.

Bakgrunnen er først og fremst den sterke prisstigning på importert olje. Fra slutten av 1978 og fram til

halvårsskiftet i 1980 steg prisen på olje med 130 %.

Andre forhold som har hatt negativ virkning er bl. a. at endel av de toneangivende industriland har forsøkt å dempe den sterke prisstigningen gjennom en tilstramming av sin økonomiske politikk.

Uroen i Midt-Østen og den pågående krig mellom Irak og Iran er også faktorer som bringer større uklarhet inn i vurderingene.

Alt i alt tyder de fleste indikatorer på at vi er inne i en ny alvorlig konjunkturedgang. En skremmende konsekvens av denne utvikling er at arbeidsledigheten i de industrialiserte land om kort tid vil være oppe i 23 millioner mennesker.

Det er i denne situasjon og på denne bakgrunn Regjeringen har utformet det budsjett som nå er til behandling

i Stortinget.

Regjeringen har trukket opp 4 hovedmål for den økonomiske politikk i det året vi har foran oss:

- Full sysselsetting.
- Moderat pris- og kostnadsutvikling.
- Forsvarlig utvikling i utenriksøkonomien.
- Høy levestandard og sosial rettferdig fordeling.

Så utsatt som norsk økonomi er for påvirkning fra utviklingen i de land vi samhandler med, er det klart at disse mål ikke kan oppnås uten belastninger.

Budsjettet - reaksjonene.

På bakgrunn av de reaksjoner en hittil har fått på budsjettet vil vel mange tolke det som om det er et krisebudsjett som foreligger.

Det er ikke tilfellet.

Riktignok har det ikke vært mulig å fortsette den sterke vekst som vi har hatt så å si på alle samfunnssektorer de siste år.

Men vårt utgangspunkt er et særdeles høyt velstandsnivå. Vi har bygd opp et samfunn med omfattende offentlige tjenester og tilbud.

Det foreliggende budsjett vil ikke bety noen reduksjon av denne sosiale økonomisk godt utviklede standard som vi har. Tvertimot - budsjettet legger opp til en ytterlig økning både i privat forbruk og i vårt fellesfor-

bruk.

Det statlige forbruk er beregnet til å øke med $1\frac{1}{2}$ %. Det samme gjelder kommunesektoren. Det er dessuten lagt opp til en økning på 2 % i det private forbruk.

Den sosiale profil.

Den sosiale profil har vært etterlyst.

Det er mange som har krevd forklaringer på hvorfor forskjellige formål ikke er blitt bedre tilgodesett i budsjettet.

Det er ikke lett å gi svar som blir forstått og akseptert av alle. Spesielt er det vanskelig når de aktuelle behov som blir trukket fram gjelder alvorlige og viktige oppgaver som vi alle stort sett er enige om bør styrkes.

De forskjellige krav om økte bevilgninger blir som regel også presentert isolert for enkelte saksområder.

Beløpene kan derfor også se relativt små ut.

For Regjeringen er imidlertid problemet det at den er tvunget til å se alle behov og krav om økte bevilgninger i sammenheng, og sette dem inn i en totalramme som kan forsvares ut fra våre hovedmål for den økonomiske politikken.

Det er klare realøkonomiske rammer vi må tilpasse vår økonomiske opplegg til. De forskjellige forhold i utviklingen internasjonalt som jeg har pekt på tidligere, vil føre med seg en nedgang i Norges realdisponible inntekt neste år på en $\frac{1}{2}$ %. Vi vil altså ha mindre totale ressurser til disposisjon neste år. I nasjonalbudsjettet

er det likevel lagt opp til en økning i det samlede innenlandske forbruk på 2.7 %.

Dette er gjort ut fra det bestemte ønske om å opprettholde viktige sosiale tjenester og løse de sterkest prioriterte oppgaver.

Budsjettet er utformet ut fra vårt mål om å sikre sysselsettingen og vårt ønske om å forsvare vår sosiale og økonomiske standard.

Så langt det har vært mulig har Regjeringen prioritert svake grupper og viktige utjamningsoppgaver. Målt i kroner har Regjeringen satset over 1 milliard til arbeidsmarkedstiltak. For å være eksakt 1.123.000 kroner, eller omlag 100 millioner kroner mer enn i 1980. I dette beløp inngår også en særskilt beredskapsplan for arbeidsmarkeds-

tiltak. Av det samlede forslag utgjør denne side av sysselsettingspolitikken tilsammen 250 millioner kroner.

Det er særlig svake grupper og utsatte distrikter den ekstraordinære innsatsen i sysselsettingspolitikken er rettet inn mot.

Distriktspolitikken og Nord-Norge.

Det er ikke nødvendig her i Narvik å gjøre noen spesielt oppmerksom på de store problemer som den nordlige landsdel sliter med. Regjeringen har sett alvorlig på de særlige problemer som vår nordlige landsdel er utsatt for. Gjennom grenseforhandlinger og ressursbevarende tiltak har vi lagt opp til en politikk som har som mål å sikre råvaregrunnlaget til fiskeriene og industrien på lengre sikt.

Vi har også arbeidet aktivt med industri- og samarbeidsavtaler for å åpne nye sysselsettingsmuligheter for

Nord-Norge.

En av hovedgrunnene for å starte letevirksomhet etter petroleum nord for 62. breddegrad har vært ønsket om å skape muligheter for et utvidet næringsgrunnlag i de berørte landsdeler.

Virkningene for det nord-norske næringsliv av leteaktiviteten på Tromsøflaket vil være forholdsvis beskjeden. Med to rigger i drift vil det dreie seg om 450 - 500 personer engasjert i letevirksomheten. Omfanget av leteaktiviteten vil til enhver tid være bestemt av de politiske myndigheter.

Basemønsteret for virksomheten på Tromsøflaket er fastlagt, med Harstad som hovedbase, Hammerfest som framskutt forsyningsbase og Tromsø som foreløpig helikopterbase. Utviklingen i basevirksomheten vil bli bestemt av

om det gjøres funn eller nye områder åpnes for boring. Ut fra sysselsettingshensyn er det viktig at så mange som mulig av de funksjoner som er knyttet til letefasen lokaliseres i Nord-Norge. Både operatøren, de utenlandske tekniske assistenter og Oljedirektoratet er i dag etablert i Nord-Norge.

I baseselskapet er nord-norske interesser sterkt involvert, og dette skulle gi gode muligheter for leveranser av varer og tjenester fra det lokale næringsliv.

Dersom kommersielle funn gjøres utenfor Nord-Norge, og Stortinget finner at det bør bygges ut, vil mulighetene og konsekvensene for landsdelen bli av et større omfang. En overgang fra leting til utbygging og produksjon vil kreve betydelige leveranser av varer og tjenester. Hittil har leveransene til oljevirkosomheten fra næringslivet i

nord vært små. Dette skyldes at oljevirkosomheten kjenne- tegnes av sterk spesialisering og store enheter, mens distriktsindustrien er preget av små enheter orientert mot tradisjonelle markeder. I en utbyggingsfase er det derfor behov for en aktiv og målbevisst politikk dersom landsdelen i nord skal få en større del av leveransene og arbeidsplassene.

Arbeidet for å oppnå dette er avhengig av et samspill mellom oljeindustrien, næringslivet i distriktene og myndighetene. En rekke tiltak fra myndighetenes side vil kunne hjelpe til i en slik utvikling. Aktuelle virkemidler kan være transportstøtte, opplæringsstøtte, kontakt- og informasjonsopplegg, veiledning ved oljekonsulenter, samarbeid mellom myndigheter og mellom bedrifter på lokalt og regionalt plan, oppdeling av oppdragene,

fornorsking av kontrakter og bruk av norske selskaper framfor utenlandske med mindre lokalkunnskap.

En eventuell utbygging av ilandføringsterminaler og petroleumbasert industri vil også kunne bety mye for det lokale samfunns- og næringsliv.

Alt i alt vil petroleumsvirksomheten i nord gi store muligheter for næringslivet i landsdelen.

Det er allerede i dag et stort behov for levering av varer og tjenester til offshore-markedet i Nordsjøen. Det vil være nyttig og kanskje også nødvendig for nord-norske bedrifter å delta i konkurransen om disse oppdrag, for derved å stå bedre rustet når oppgavene måtte melde seg utenfor Nord-Norge.

I tider preget av økonomiske vanskeligheter, sviktende markeder og store problemer for næringslivet, vil belastningene automatisk bli ekstra store i distrikter og regioner der bosetting og næringsliv fra før er utsatt.

Gjennom en aktiv og målrettet arbeidsmarkedspolitikk vil vi forsøke å løse disse problemer. Dette er nødvendig fordi det er vanskelig å tilpasse en generell regulering av etterspørselen til kortsiktige svinginger i konjunkturer og regionale eller lokale spesielle problemer.

Regjeringen har i budsjettet for neste år lagt opp til en konkret aksjonsrettet innsats i Nord-Norge. Hensikten er å trygge utviklingen, bosetting og arbeidsliv.

Viktige elementer i denne pla-

nen er bl.a.:

- Tiltak for å lette omstillingsproblemen og miljøproblemen innen fiskeindustrien.
- For å styre økonomien i endel kommuner foreslås en bevilgning på 30 millioner kroner i ekstra skatteutjæmningsmidler.
- Det foreslås en reduksjon av arbeidsgiveravgiften for Finnmark og Nord-Troms fra 12.6 % til 8.6 %.
- Den statlige bygge- og anleggsvirksomheten i landsdelen trappes opp.
- Det foreslås bl.a. en egen bevilgning på 10 millioner kroner under Industrifondet øremerket for Nord-Norge.

- Innenfor de fastsatte innvilgningsrammene til Fiskeribanken, Distriktenes utbyggingsfond og Industribankens ramme for ordinære lån, er det avsatt midler på omlag 45 millioner kroner til prosjekter i Nord-Norge.
- En sterk satsing på utdanningssiden i landsdelen, bl.a. med sikte på å sikre Nord-Norge en selyrekruttering av arbeidskraft på flere områder.

I tillegg inneholder planene en rekke enkelttiltak som vil kunne få stor betydning for utviklingen av landsdelen.

Situasjonen i Narvik.

Situasjonen på arbeidsmarkedet i Narvik er sterkt avhengig av utviklingen for LKAB.

Slik forholdene har utviklet seg den siste tid er utsiktene ikke særlig oppløftende.

Stålindustrien kom fra 1974-75 inn i en dyptgående krise som har gitt ringvirkninger for hele markedet.

Etterspørselen etter jernmalm er redusert og konkurransen ytterlig skjerpet.

Vi vet i dag ikke sikkert hvordan markedsutsiktene vil være i tida framover.

LKAB som i midten av 70-åra hadde en produksjon på omkring 30 millioner tonn jernmalm, var i 1979 kommet ned i 24 millioner tonn.

Betydelige summer er gitt i økonomisk bistand fra

den syenske stat, men uten at dette har gitt synlige positive virkninger.

Ingen kan i dag sikkert si hva framtida vil bringe og hvordan markedsforholdene videre vil utvikle seg.

Skulle det bli nødvendig med permitteringer vil arbeidsmarkedsmyndighetene ta i bruk det som er til rådighet av ekstraordinære virkemidler for å avhjelpe de umiddelbare konsekvenser.

I denne noe usikre situasjon kan det være hyggelig å neyne et positivt trekk for næringsliv og sysselsettingen i Narvik.

Distriktsavdelingen av Kongsberg Våpenfabrikk A/S som ble satt i gang i 1978, har vært et vellykket prosjekt.

Etter de opprinnelige planer var det regnet med at Narvik-avdelingen skulle gi sysselsetting for ca. 100 mann. Men allerede ved årsskiftet 1979/80 var en kommet opp i 125, og i dag er det 155 ved avdelingen.

Ved utgangen av 1980 regner en med å ha økt arbeidsstokken ytterligere med 20 mann.

Også fra ledelsens side i Kongsberg Våpenfabrikk blir det gitt uttrykk for at avdelingen i Narvik har vært et vellykket prosjekt. Det er blitt en både konkurranse-dyktig og lønnsom bedrift.

Dette viser at det er grunnlag og muligheter for ny-etablering og videreutvikling av bedrifter i distriktet, slik at en kan få et bredere næringsgrunnlag for byen.

Regjeringen vil ellers følge utviklingen nøye og vur-

dere eventuelle nye tiltak som vi kan finne mulighet for innenfor de totale økonomiske rammer som vi har for vår virksomhet.

Dere skal ikke stå alene.
